

אוצר החכמה
מכון מנחם פרידמן
תל אביב-יפו

כמעשה ליקוט. עיקר העבודה המשוקעת בספר היא תפיסת הקצב הפנימי של הסוגיא, בכדי להתאים לו לקצב הזה את סידור הדברים וכינוסם. תפיסה זו של קצב הסוגיא היא מלאכת מחשבת של „לומדות“. וסידור הדברים לפיו של קצב זה הוא עבודת יצירה עצמותית. בתהלים פרק קל"ג ישנה חזרה בת עשרים ושש פעם על האמרה „כי לעולם חסדו“. בין העשרים ושש התופעות שעליהן נאמר השבח של „כי לעולם חסדו“, נמצאות הן שלשת התופעות של מציאות האור בעולם. ועל זה הוא אומר „לעושה אורים גדולים, כי לעולם חסדו“. ואחר כך הוא ממשיך: „את השמש לממשלת ביום, כי לעולם חסדו“. „את הירח וכוכבים לממשלות בלילה, כי לעולם חסדו“. הרי לנו להדיא כי אותו השבח עצמו הנאמר על עצם יצירת המאורות, – אותו השבח עצמו נאמר על סידור המאורות בזמנים מיוחדים כל אחד לעצמו. כי על כן, הכנסת סדר, התאמה, וקצב בתוכן היצירה משתוים היא בערכם ובמשקלם עם גוף היצירה עצמה. (מפיו של הסבא מסלובודקה, נשמתו עדן).

אם העבודה המשוקעת בכרכי האוצר תזכה לאיזו מדרגה של שלימות בכיוון הזה, הרי היא נעשית שותף לגוף הדברים המכונסים באוצר. . . . . בצפיה להרמת קרנם של עמלי תורה,

יצחק הוטנר

פ.

אגרת פתיחה

מאת ראש המכון מרן הגאון האדיר כש"ת רבי יצחק הוטנר שליט"א

(נדפס כפתיחה לס' אלפסי זוטא, חלק שני, תשל"ב).

ר"ח שבט תשל"ב.

מעלת כבוד ידידים דגולים הרבנים המופלגים, הני תרי צנתרי דדהבא, חבר הנהלת „מכון ירושלים“, ה"ה הרר"י בוקסבוים והרר"א קבלקין שליט"א, שלום וברכה!

... ברגשי נועם קבלתי הידיעה כי ספר „אלפסי זוטא“ להרמ"ע

מפאנו ז"ל, עומד הוא בקרוב להופיע לראשונה על ידו של המכון.

והנה בודאי שמשנה יתירה היא לספר ברוממות מעלתו של הרמ"ע

מפאנו ז"ל. הדברים ידועים בין מפי סופרים בין מפי ספרים. אמנם מוצא

אני לעצמי חובה במקום הזה לברר מקחו של צדיק ולהעמיד בעל הבית על תבואתו, ולקבוע את מקומו של הרמ"ע מפאנו ז"ל בשטח הרבה יותר נשגב מרוממות מדרגתו של אישיותו הפרטית.

ידועה היא אזהרתו החמורה של האר"י ז"ל בדבר סמכותו הבלעדית של ר' חיים וויטאל ושלא לעיין בכתבי שאר התלמידים שהעתיקו דבריו, זהו מחד גיסא. אבל מאידך גיסא כבר הוחלט ונתברר (ביחוד על ידי מרן בעל ה"לשם" ז"ל) כי הרבה דברים שאינם נמצאים בכתבי ר' חיים וויטאל ז"ל, ואשר מקומם היחידי הוא רק בדברי הר"י סרוג ז"ל – מוסמכים הם מבית מדרשו של הגר"א. וכל סתרי עולמות עליונים מסודות מלבוש וטהירו עילאה, נזכרים הם בספר „נפש החיים” של ר' חיים מוולוז'ין ז"ל, אע"פ שאין לכל הרזים הללו מקור אלא מדבריו של הר"י סרוג. ובודאי שהיתה בזה תימה: גדולה לומר שבבית מדרשו של הגר"א לא התחשבו עם חומר האזהרה של האר"י ז"ל. אלא שלקושטא דמילתא מתבלטת בכאן צדקת דבריו של מרן הכהן מלובלין ז"ל הקובע ב"ספר הזכרונות": כי כל קבלתו של הר"י סרוג מפיו של האר"י ז"ל חלה טרם בוא ר' חיים וויטאל לפני האר"י. ולהיות שהר"י סרוג הלך תיכף לאיטליה, לא נודעו דבריו לר' חיים וויטאל, ולכן לא אספם בין כתיבותיו כמו שאסף מה שכתבו שאר החברים. ומינה, שאזהרתו של האר"י שלא לעיין בכתובות שאר החברים איננה אמורה על דבריו של הר"י סרוג. עד כאן מיסודו של הכהן מלובלין. ואין שום ספק בדבר שגם בבית מדרשו של הגר"א היו סבורים כן. והנה כל דבריו של הר"י סרוג בקבלתו מן האר"י לא הגיעו לידינו אלא דרכו של הרמ"ע מפאנו. (ידועים הם דבריו של הספר „באר שבע" בהקדמתו) ונמצא דמלבד רוממות מעלתו של

- 1 ובפרט שאנו מוצאים דמו שקוף לאזהרה זו בדבריו של ר' חיים וולוז'ין עצמו בהקדמתו לספרא דצניעותא ד"ה ועל דברת. יעוין שם היטב.
- 2 ספרי זכרונות, כרך ב', אות ג', ד"ה ומאחר שאמרנו.
- 3 ופה המקום אתי להעיר על טעות שנכשלו בה רבים, ובכללם גם החכם המובהק מרדכי שמואל גירונדי בספרו „תולדות גדולי ישראל וגאוני איטליה”, בסמכם על דברי ההקדמה הזו של ה"באר שבע". כי בספר „באר שבע" אשר לפנינו היה כתוב כמו שהוא לפנינו בדפוס ורשה תר"נ „ויש לי עוד דברים אשר קבלתי... מפי הגאון המקובל הגדול מורי כמהר"ר ישראל סרוק ז"ל... הלא המה בכתובים במגילת סתרים שלי. וכבר זכו בו רבים ת"ל על ידי החכם השלם מוהר"ר עזרא מפאנו ז"ל מק"ק מנטובה כי הוא היה הראשון שהעתיק אצלי...". ומפני כך הכניסו את ר' עזרא מפאנו לתוך תלמידיו של מהר"י סרוג, והמציאו בעדו את התפקיד של מסירת דבריו של הר"י סרוג. לקושטא דמילתא זו היא שגיאה. ר' עזרא זה היה אמנם רב במנטובה, והוא היה המביא את דבריו של המהרמ"ק לאיטליה, אבל אח"כ כשהרמ"ע מפאנו פנה מתורתו של הרמ"ק לתורתו של האר"י, הרי פניה זו נעשתה אך ורק על ידי המהר"י סרוג מבלי שום סרסרות

הרמ"ע מפאנו ז"ל באישיותו הפרטית, הרי הוא תופס את מקומו בתורת טבעת בשלשלת הקבלה של האר"י. ומבלעדין של הרמ"ע מפאנו ז"ל לא היינו זוכים לכל הגילויים של האר"י שלא נכללו בתורתו של ר' חיים וויטאל. עובדה זו מכניסה היא את הרמ"ע מפאנו ז"ל בסודם של חכמי המסורה של תורת האר"י. והם הם הדברים שרצינו לבאר בזה את נשגביות מקומו של הרמ"ע מפאנו ז"ל בשטח הרבה יותר נישא מדוממות מדרגתו של אישיותו הפרטית.

אוצר החכמה

אוצר החכמה

***

מעמד זה של טבעת בשלשלת הקבלה, שהקנו לו מן השמים לרמ"ע מפאנו, הוא הוא המאציל את חוט המקוריות בעצם אופיו. כי שלשלת המסורה בקדושת התורה, אין ענינה מעשה מסירה של חיקוי והתדמות, אלא שאדרבא שלשלת המסורה בישראל, תורת מעיין יש בה. וטבעת בשלשלת זו הרי היא טיפה במעין זה. וכל טיפה וטיפה של מעין מעידה על כוח ההתגברות שבמעין. וכמאמרם ז"ל „כמעין המתגבר“. ובאמת מוצאים אנו כי מקוריות זו משמשת היא לו, לרמ"ע מפאנו, תכונה קבועה בכל דבריו, בין בנסתר בין בנגלה.

ומפני כך מוחזק הוא אצלנו, הרמ"ע מפאנו, לדרך בשבילו המיוחד, עד שכמעט מן הנמנע הוא, שלא תהיינה מרגניותות מחודשות מפוזרות על דרכו בשפע. ועל כן זקוק הוא הרמ"ע מפאנו לחכם נוקב מרגליות, העוקב אחרי פסיעותיו, ודולה את הפנינים הניתנים בכאן דרך הילוכו של הרמ"ע מפאנו.

ואמנם ראויים אתם לברכה על טוב טעמכם, כי יפה בחרתם את החכם, נוקב המרגליות, שהעמים על שכמו את העבודה של דליית הפנינים. שמו של אותו חכם הוא הרב הגאון הנעלה אליהו פינס שליט"א, אשר בכוחו הגדול, מילא את תפקידו בהצלחה מרובה. יהא כוחו וחילו ברוך!

ובר מן דין, נוסף על הענינים המחודשים הנמצאים בספרי הרמ"ע, הרי דבריו של ה„אלפסי זוטא“ משמשים הם תכופות למקורות הלכה אצל מפרשי השו"ע, בין במקום שמוזכר שמו להדיא, בין בסתמא. וכל לב חכם מרגיש נאמנה את ההבדל בין העיון בדברים כשהם נראים

של ר' עזרא הנ"ל. ומה שכתוב בספר „באר שבע“ לפנינו ש„הרב ר' עזרא“, זה נשתבש מהשם עמנואל. וכדבריו של החיד"א בערך „אור יקר“ הקובע כי שמו של הרמ"ע מפאנו היה גם עמנואל. יעוין שם. ולכשתקרא את דבריו של ר' יוסף שאול נאטנזאהן, בעל „שואל ומשיב“, על ספרו של הרמ"ע „שבעים ושנים ידיעות“, תראה את צדקת דברינו.

במקום גידולם, ובין העיון באותם הדברים עצמם, לאחר עקירתם ממקום גידולם בכלי ההעתקה. ובלי ספק שהופעת הספר „אלפסי זוטא“ בשלמותו יזכה את המכון בברכתם ובתודתם של חכמי לב והוגי תורה. ¹²³⁴⁵⁶⁷ ואח"כ ¹²³⁴⁵⁶⁷ וחפץ השם יצליח בידכם להגדיל תורה ולהאדירה. ¹²³⁴⁵⁶⁷

בצפיה להרמת קרנם של עמלי תורה,

¹²³⁴⁵⁶⁷

יצחק הוטנר

¹²³⁴⁵⁶⁷

פא.

(נדפס בס' עדות נאמנה, שו"ת על מאבק השחיטה באירופה – אליהו ויחאל אריה מונק, ירושלים, תשל"ה).

י"ב סיון תשל"ד.

„הבו גודל להני תרי צנתרי דדהבא, האחים הדגולים, ה"ה הרב ר' אליהו ואחיו הרב ר' יחיאל אריה שליט"א, כהנים למשפחת מונק הכבודה, בניו של הרה"ג המפורסם ר' עזרא מונק זצ"ל, אב"ד קהלת ברלין...
...חביבים הם עלי אותם הדברים המשמשים חתימה להקדמת הספר, הלא הם: „ישמש ספר זה מצבת קודש לכל אלו שמסרו נפשם על השחיטה, ולא נכנעו ולא ויתרו על קוצו של יו"ד, והשיבו מלחמה שעה במאבק הקודש להגנתה של מצוה זו". ככל מצבה ממלא הילקוט הזה תפקיד כפול: יקרא דחיי ויקרא דשכבי. בלשונם של חכמים קרויה היא המצבה „נפש" ^{אוצר החכמה} ¹, ואמנם כן הוא, ביחס לילקוט זה. מתוך דברי הילקוט הזה משתקפת היא נפשם של גדולי הדור אשר בזרועותיהם החלשות נשאו את ענינה של האומה כאשר ישא האומן את היונק. ואין לך יקרא דשכבי גדול מזה. ומאידך גיסא, בעקבתא דמשיחא אין לנו בעולמנו אלא עקבותיהם של רבותינו מדורות עברו. עקבות אלו בולטים הם בעמודי הילקוט הזה יפה יפה! והרוצה לקיים בעצמו „צאי לך בעקבי הצאן", ימצא בילקוט הזה מקום נרחב להתגדר בו. ואין לך יקרא דחיי גדול מזה...
בברכת ידידות נאמנה,
ובצפיה להרמת קרנם של ישראל,
יצחק הוטנר